

С.О. АРЕФ'ЄВ, О.В. АРЕФ'ЄВА, М.М. АНДРІЄНКО

ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА ЗМІНИ ОСОБЛИВОСТЕЙ І ВИДІВ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В СУЧАСНИХ ТRENДАХ УПРАВЛІННЯ ПРОМИСЛОВИМ ПІДПРИЄМСТВОМ ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ НОВОВВЕДЕНЬ

Управління промисловими підприємствами в сучасних трендах є багатоаспектними, серед яких важливу роль відіграє використання інтелектуальної власності, яка, у свою чергу, є засобом підвищення конкурентоспроможності, результативності та прибутковості. Мета статті полягає у аналізі чинників змін особливостей і видів об'єктів інтелектуальної власності в сучасних трендах управління промисловими підприємствами. У статті проаналізовано законодавче регулювання, що регламентує захист інтелектуальної власності в Україні. Означено об'єкти інтелектуальної власності, серед яких: патент, авторське право, товарний знак та захист конфіденційності. Обґрунтовано чинники впливу на зміни особливостей об'єктів інтелектуальної власності, серед яких слід виділити технологічні зміни, економічні та ринкові фактори, зміни патентного законодавства, встановлення міжнародних стандартів та соціокультурні аспекти. Доведено, що згадані чинники складають складну мережу факторів, які впливають один на одного та визначають динаміку змін у сфері інтелектуальної власності в сучасному управлінні промисловими підприємствами. Визначено, що цифрова трансформація чинить вплив на об'єкти інтелектуальної власності. Було проаналізовано такі засоби цифрової трансформації, як Інтернет речей, штучний інтелект, блокчейн технології, віртуальна реальність та доповнена реальність. Запропоновано модель управління інтелектуальною власністю на промисловому підприємстві, яка передбачає комплексний підхід до чотирьох аспектів – управління інноваціями, захист прав інтелектуальної власності, стратегічне партнерство та ліцензування, розвиток внутрішньої культури та освіти персоналу підприємства. Зазначена модель сприятиме стійкому розвитку промислового підприємства та підвищенню рівня його конкурентоспроможності на ринку.

Ключові слова: інтелектуальна власність, промислове підприємство, патент, авторське право, товарний знак, об'єкти інтелектуальної власності, інтегрована модель, інтелектуалізація, управління промисловим підприємством, технологічні нововведення

S. AREFIEV, O. AREFIEVA, M. ANDRIENKO

FACTORS INFLUENCING CHANGES IN CHARACTERISTICS AND TYPES OF INTELLECTUAL PROPERTY OBJECTS IN CURRENT TRENDS IN INDUSTRIAL ENTERPRISE MANAGEMENT AND TECHNOLOGICAL INNOVATIONS

The management of industrial enterprises in modern trends is multifaceted, among which the use of intellectual property plays an important role, which, in turn, is a means of increasing competitiveness, efficiency and profitability. The purpose of the article is to analyze the factors of changes in the features and types of intellectual property objects in modern management trends of industrial enterprises. The article analyzes the legislative regulation regulating the protection of intellectual property in Ukraine. Objects of intellectual property are identified, including: patent, copyright, trademark and privacy protection. Factors influencing changes in the characteristics of intellectual property objects are substantiated, among which technological changes, economic and market factors, changes in patent legislation, establishment of international standards, and socio-cultural aspects should be highlighted. It is proven that the mentioned factors make up a complex network of factors that influence each other and determine the dynamics of changes in the field of intellectual property in the modern management of industrial enterprises. It was determined that digital transformation has an impact on intellectual property objects. Such means of digital transformation as the Internet of Things, artificial intelligence, blockchain technology, virtual reality and augmented reality were analyzed. An integrated model of intellectual property management at an industrial enterprise is proposed, which involves a comprehensive approach to four aspects - innovation management, protection of intellectual property rights, strategic partnership and licensing, development of internal culture and education of the enterprise's personnel. The specified model will contribute to the sustainable development of the industrial enterprise and increase the level of its competitiveness in the market.

Keywords: intellectual property, industrial enterprise, patent, copyright, trademark, objects of intellectual property, integrated model, intellectualization, industrial enterprise management, technological innovations

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими або практичними завданнями. Сучасні тренди управління промисловими підприємствами вказують на багато аспектів, серед яких важливу роль відіграють розвиток і використання інтелектуальної власності (ІВ). Інтелектуальна власність стає ключовим активом для багатьох підприємств у сучасному світі, де конкуренція на ринку постійно зростає. Забезпечення захисту інтелектуальних прав, створення портфеля патентів та авторських прав, а також ефективне управління цими ресурсами стають необхідністю для забезпечення конкурентоспроможності та стабільного розвитку підприємства. Крім того, інтелектуальна власність може слугувати джерелом додаткового доходу через ліцензування та комерціалізацію технологій та інноваційних розробок. Тому управління ІВ визнається як важливий елемент стратегічного управління підприємством, що дозволяє не лише захищати та використовувати інтелектуальні ресурси

ефективно, але й стимулювати інноваційний потенціал та забезпечувати стійкий розвиток компанії в умовах постійної зміни технологічного та економічного оточення.

Актуальність. У контексті технологічних нововведень, швидко змінюючих ринкових умов та постійних змін у законодавстві, власники промислових підприємств мають стикатися з необхідністю постійного оновлення та адаптації своїх стратегій управління. Ця проблема стає ще більш актуальною в умовах глобальної конкуренції та швидко змінюючих вимог споживачів. Для забезпечення конкурентоспроможності та сталого розвитку, власники підприємств повинні бути готові до впровадження нових технологій, адаптації до змін на ринках та вирішення юридичних аспектів, пов'язаних з інтелектуальною власністю та регулюванням бізнесу. Гнучкість та швидкість реакції на зміни стають ключовими факторами успіху у такому непередбачуваному середовищі. Тому важливо мати

стратегії управління, які дозволяють підприємствам ефективно адаптуватися до змін та інноваційно підходити до вирішення викликів, що виникають.

Мета статті. Метою статті є аналіз особливостей і видів об'єктів інтелектуальної власності в сучасних трендах управління промисловим підприємством.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких покладений початок вирішенню даної проблеми і на які спирається автор. Дослідження інтелектуальної власності здійснювало багато науковців, зокрема Прохорова В., Чобіток І., Маслак О., Гришко Н., Глазунова О., Гришко Б. та ін.

Проблематиці інтелектуальної власності та вивченню її об'єктів присвячено наукові праці таких вчених, як Чемчикаленко Р., Шелест О., Качула, С., Халатур, С., Цикал, М., Ковальчук, О., Прилипка Д. та багато інших.

Виклад результатів дослідження. Правові норми у сфері інтелектуальної власності встановлюються для забезпечення захисту та регулювання правовідносин, визначають права та обов'язки власників інтелектуальної власності, процедури їх реєстрації, використання та захисту та є сприяють стимулюванню науково-технічного прогресу, розвитку технологічного підприємництва та підвищенню конкурентоспроможності країни в глобальному інноваційному середовищі [1], [2], [3], [4], [5], [6].

Інтелектуальна власність, у свою чергу, визначається як право на об'єкти інтелектуальної праці, що включають патенти, авторські права, товарні знаки, захист даних та конфіденційність. Ці права надають власникам контроль над використанням та розповсюдженням їхніх інтелектуальних продуктів та ідей, що може бути вирішальним для захисту їхнього інтелектуального вкладу та забезпечення конкурентної переваги на ринку. Наприклад, патенти дозволяють власникам захищати нові винаходи та технології від копіювання та використання без дозволу, авторські права забезпечують власникам право контролювати використання їхніх творів, а товарні знаки ідентифікують продукти та послуги на ринку та забезпечують їхню унікальність та відрізнення від конкурентів. Захист даних та конфіденційність важливі для забезпечення безпеки та конфіденційності інформації, що може бути використана для розробки нових продуктів та послуг. Усі ці аспекти інтелектуальної власності відіграють критичну роль у захисті та забезпеченні цінності інтелектуальних активів підприємства, що є важливим для його успішного функціонування та конкурентоспроможності.

Патенти відіграють ключову роль у захисті нових винаходів та технологій, розроблених на промислових підприємствах. Патенти дають власникам виняткове право використовувати свої винаходи протягом певного періоду часу, допомагаючи стимулювати інновації та підвищувати рівень конкурентоспроможності та прибутковості підприємства.

Авторське право захищає творчість, зокрема, літературні та музичні твори, образотворче мистецтво, кінематограф та програмне забезпечення, і надає

авторам право контролювати використання своїх творів і одержання відшкодування за їх використання. Але, як зазначає Прилипка Д. у своєму дослідженні, законодавча база стосовно авторських прав натвори, створені за допомогою штучного інтелекту, перебуває на початковому етапі формування [11].

Товарні знаки відіграють важливу роль у позиціонуванні товарів та послуг певного виробника на ринку та в їх ідентифікації, створюють впізнаваність серед споживачів, що, в результаті, сприяє розвитку лояльності та підвищенню конкурентоспроможності цих товарів та послуг. Наявність сильного товарного знаку дозволяє підприємствам вирізнятися серед конкурентів, будуючи унікальну іміджеву ідентичність та стабільність на ринку. Крім того, успішний бренд із впізнаваною та довіреною назвою може стати гарантом якості та надійності, що створює позитивне сприйняття споживачів і сприяє популярності продукції. Таким чином, інвестування в розвиток та захист товарних знаків є важливою складовою стратегії маркетингу та бізнесу, що дозволяє підприємствам забезпечити стабільний ринковий позиціонування та зберегти лояльність клієнтів.

Брижко В. М. зазначив, що конфіденційність (приватність) розглядається як фундаментальне право людини й перебуває в одному ряді із правом на життя, свободою переконань, власністю на майно та особисті здобутки на результати інформаційної та інтелектуальної праці [8]. Тому, доцільно зазначити, що захист даних і конфіденційність набувають більшої актуальності в контексті поширення цифровізації та збільшення обсягу даних, що обробляються промисловими підприємствами. Захист цих даних за допомогою юридичних, технічних і організаційних заходів є критично важливим для забезпечення конфіденційності та захисту бізнесу від ризиків порушення безпеки даних.

У своєму дослідженні Прохорова В. В. підкреслює, що сучасні економічні умови, в яких розвиваються і функціонують промислові підприємства, характеризуються значним ступенем інтернаціоналізації ринків, найвищою гостротою конкуренції і нестабільністю зовнішнього середовища, а саме впливом пандемії COVID-19 та військових подій, які відбуваються на території України [13]. Тому, впровадження об'єктів інтелектуальної власності в управління промисловим підприємством є стратегічно важливою складовою його успішної діяльності та популяризації на ринку.

Чинники впливу на зміни особливостей об'єктів інтелектуальної власності є багатоаспектними та включають технологічні, економічні, законодавчі та соціокультурні аспекти (рис. 1).

Технологічні зміни є одними із ключових факторів, що впливають на розвиток інтелектуальної власності. Швидкий технічний прогрес сприяє створенню нових об'єктів інтелектуальної власності та зміні її властивостей. Цифрова трансформація суспільства та бізнесу відкриває нові можливості для створення та захисту інтелектуальних активів.

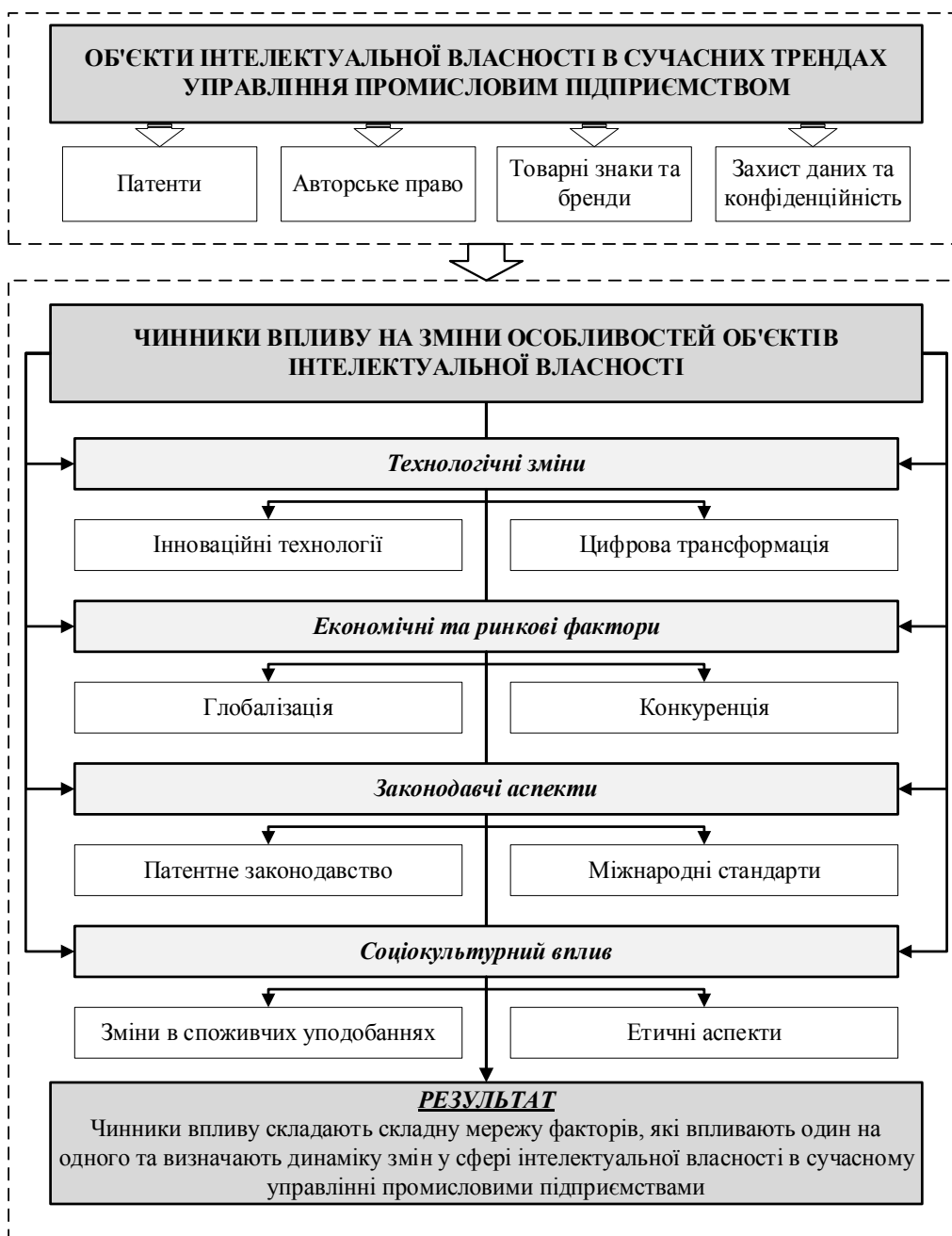

Рис. 1 - Чинники впливу на зміни особливостей об'єктів інтелектуальної власності

Економічні та ринкові фактори, також, відіграють важливу роль у формуванні інтелектуальної власності. Глобалізація та загострення конкуренції стимулюють підприємства до активного використання наявних інтелектуальних ресурсів для підвищення рівня конкурентоспроможності.

Зміни патентного законодавства та встановлення міжнародних стандартів захисту прав сприяють розвитку правового середовища інтелектуальної власності, тому законодавчі аспекти, також, впливають на зміни у згаданій сфері.

Крім того, важливу роль у формуванні інтелектуальної власності відіграють соціокультурні аспекти. Зміни в споживчих уподобаннях і суспільній свідомості впливають на попит на різні види інтелектуальної власності, а етичні дискусії є основою для створення ефективних правових механізмів її захисту.

Як результат, чинники впливу на зміни особливостей об'єктів інтелектуальної власності являють собою складну мережу факторів, які взаємодіють між собою та визначають динаміку змін в області інтелектуальної власності в сучасному управлінні промисловими підприємствами.

Цифрова трансформація, також, помітно впливає на об'єкти інтелектуальної власності завдяки засобам Інтернету речей (IoT), штучного інтелекту (ШІ), блокчейну технологій та віртуальної (VR) і доповненої реальності (AR). Від ступеня цифровізації процесу управління залежать добробут населення та економічний розвиток країни [12].

У праці [8] Інтернет речей (IoT) визначено, як парадигму, за допомогою якої наявні мережеві пристрої підключаються до реальних об'єктів, таких як побутова техніка, транспортні засоби та охорона здоров'я. IoT впливає на об'єкти інтелектуальної власності, розширюючи можливості збору

даних та їх моніторингу в реальному часі, що відкриває нові можливості для впровадження нових бізнес-моделей, створення інноваційних продуктів та послуг тощо.

Авторами праці [14] зазначено, що штучний інтелект (ШІ) – це доволі нова й перспективна галузь науки, яка має всі можливості для практичного використання в бізнес аналізі за рахунок створення комп'ютерних систем, що здатні вирішувати складні проблеми, розуміти та виконувати мовні команди, вчитися, працювати з даними, визначати та прогнозувати тренди і здібності до аналізу масивів інформації. Позитивний вплив ШІ проявляється у тому, що він сприяє автоматизації та оптимізації процесів управління інтелектуальною власністю, а саме у сферах пошуку існуючих патентів, аналізу авторських прав та виявленні правопорушень. Негативний вплив ШІ проявляється в контексті прозорості прийняття управлінських рішень, зокрема, промисловими підприємствами.

Блокчейн – це база даних, яка містить зашифровані фрагменти даних[9]. Блокчейн може стати інструментом для забезпечення безпеки інтелектуальної власності, її достовірності, через можливість створення невідомих цифрових підписів та записів прав в розподілених реєстрах даних, що сприятиме впровадженню ефективної системи управління правами інтелектуальної власності та зменшенню випадків її порушення.

Віртуальна та доповнена реальності можуть змінити спосіб, за допомогою якого суспільство сприймає та використовує інтелектуальну власність, забезпечуючи можливість для інтерактивної взаємодії з продуктами інтелектуальної власності, що може стати основою для розвитку нових форм медіа-контенту.

Управління інтелектуальною власністю (ІВ) на промисловому підприємстві є не лише важливою, але й вирішальною складовою у забезпеченні конкурентоспроможності та сталого розвитку в сучасному економічному середовищі. Інтелектуальна власність уявляє собою актив, що базується на ідеях, знаннях, технологіях, таємницях, які можуть мати значний вплив на успішність підприємства. Відмінною рисою ІВ є її нематеріальний характер, що часто ускладнює її оцінку та захист.

Ефективне управління ІВ передбачає не лише їхнє створення та захист, але й їхнє стратегічне використання з метою збільшення конкурентоспроможності. Це означає, що підприємство повинно активно працювати над розробкою, комерціалізацією та захистом своїх інноваційних рішень та технологій. Зокрема, такі стратегії можуть включати ліцензування технологій, укладання партнерських угод, участь у патентних судах тощо.

Більше того, управління інтелектуальною власністю також включає в себе вирішення питань щодо моніторингу порушень прав на інтелектуальну власність та вжиття заходів для їхнього усунення. Це може включати проведення патентних аудитів, звернення до суду у разі порушення прав, а також укладання міжнародних угод для захисту інтелектуальної власності на різних ринках.

Управління інтелектуальною власністю (ІВ) на промисловому підприємстві відіграє вирішальну роль у забезпеченні конкурентоспроможності та сталого розвитку в сучасному економічному середовищі. На рис. 2. представлено інтегровану модель управління інтелектуальною власністю на промисловому підприємстві.

Одним з ключових аспектів успішного управління інтелектуальною власністю на промисловому підприємстві є управління інноваціями. Інноваційна діяльність підприємства є запорукою його ефективного функціонування. У праці [10] зазначено, що інноваційна діяльність потребує системного управління за допомогою механізму, який повинен бути елементом загального стратегічного механізму управління підприємством, який враховує особливості окремих стадій життєвого циклу промислової продукції. На нашу думку, одним з ключових аспектів успішного управління інтелектуальною власністю на промисловому підприємстві є управління інноваціями. Інновації становлять основу для створення нових продуктів, процесів та послуг, які можуть бути підготовлені до захисту як інтелектуальної власності. Здатність ефективно створювати, захищати та комерціалізувати інновації є ключем до успіху на сучасних ринках.

Управління інноваціями на підприємстві включає в себе визначення стратегій для створення нових продуктів та технологій, а також процесів для їхнього розроблення та впровадження. Це може охоплювати залучення внутрішніх ресурсів, співпрацю зі сторонніми партнерами та роботу з власною науково-дослідною базою. Якісне управління інноваціями передбачає створення культури відкритості та творчості на підприємстві, що сприяє стимулюванню та підтримці новаторських ідей у всіх рівнях організації. Важливою частиною цього процесу є також вміння ефективно взаємодіяти з іншими учасниками екосистеми інновацій, включаючи академічні установи, дослідницькі центри, стартапи та інші промислові підприємства.

Тому, промисловому підприємству доцільно створити інноваційну культуру, яка заохочує просування творчих ідей серед персоналу, залучати інвестиції в дослідження та розробку нових продуктів і технологій та впроваджувати стратегічне планування інновацій, та яка сприятиме визначенню пріоритетних напрямів розвитку та ефективного використання ресурсів.

Другим важливим аспектом є захист прав інтелектуальної власності. Підприємство має створити портфель інтелектуальної власності та забезпечити реєстрацію та захист об'єктів інтелектуальної власності. Системи моніторингу та правової підтримки допомагатимуть виявляти та запобігати порушенням прав інтелектуальної власності. Підприємство має створити портфель інтелектуальної власності та забезпечити реєстрацію та захист об'єктів інтелектуальної власності для того, щоб максимізувати свій потенціал інноваційного розвитку та зберегти конкурентні переваги на ринку. Це означає активний пошук, розробку та комерціалізацію нових ідей, технологій, дизайнів тощо, а також забезпечення їхнього правового захисту.

Створення портфелю інтелектуальної власності вимагає систематичного аналізу та оцінки всіх інноваційних продуктів та рішень, що створюються на підприємстві. Це може включати патентування винаходів, реєстрацію товарних знаків, авторське право на творчі роботи та дизайн, а також отримання інших форм захисту, які відповідають конкретним потребам підприємства. Забезпечення реєстрації та захисту об'єктів інтелектуальної власності включає в себе взаємодію з патентними агентствами, правовими консультантами та іншими спеціалістами, які допоможуть підприємству правильно оформити та

захистити свої права. Це також може вимагати ведення патентних та судових справ для захисту прав на інтелектуальну власність від можливих порушень. Створення портфелю інтелектуальної власності та забезпечення його реєстрації та захисту є стратегічно важливими завданнями для будь-якого підприємства, що працює в умовах сучасної економіки. Це дозволить підприємству ефективно використовувати свої інновації для збільшення конкурентоспроможності та створення додаткової вартості для бізнесу.

Третім аспектом управління інтелектуальною власністю на промисловому підприємстві є стратегічне партнерство та ліцензування, що сприяє ринковій привабливості та збільшенню доходу, що включає різноманітні стратегії для максимізації вигод від інновацій та збереження конкурентних переваг. Серед таких стратегій варто відзначити стратегічне партнерство та ліцензування, які

дозволяють підприємствам розширити свої можливості та зростати на ринку. Стратегічне партнерство може включати співпрацю з іншими компаніями, дослідницькими установами чи університетами з метою спільного розвитку нових продуктів або технологій. Це дозволяє об'єднати ресурси та експертизу для швидкого впровадження інновацій на ринок, зменшуючи при цьому ризики та витрати для кожного з партнерів. Ліцензування, з свого боку, відкриває можливості для підприємства отримати додатковий дохід від своїх технологій чи інших об'єктів ІВ. Це може включати передачу прав на використання патентів, торгових марок чи авторських прав іншим компаніям за певну плату. Такий підхід сприяє розширенню ринкової присутності продукту або технології, збільшенню її використання та підвищенню загального доходу підприємства.

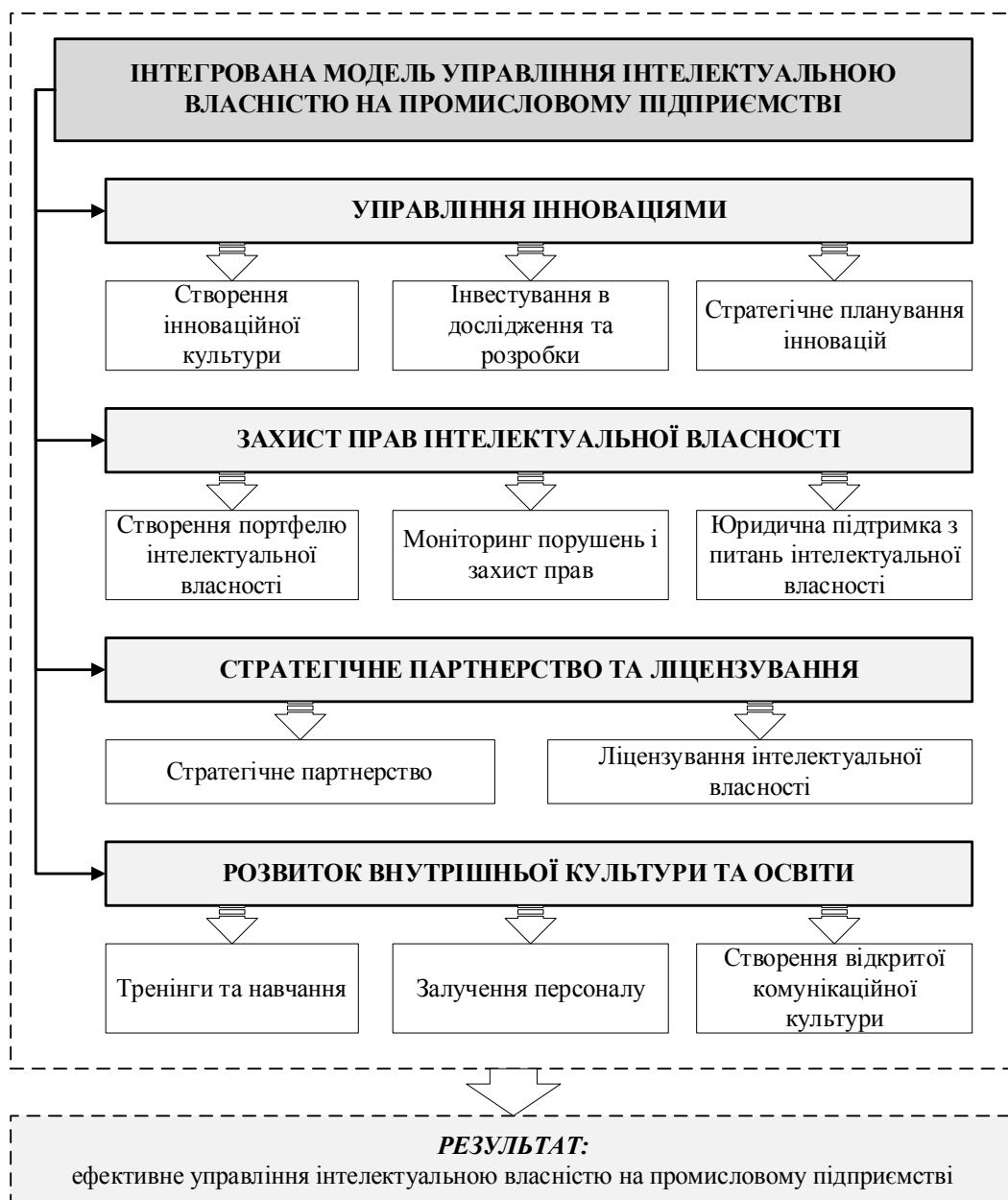

Рис. 2 – Інтегрована модель управління інтелектуальною власністю на промисловому підприємстві

Управління інтелектуальною власністю на промисловому підприємстві вимагає постійного пошуку нових можливостей та ефективного використання наявних ресурсів для досягнення стратегічних цілей. Стратегічне партнерство та ліцензування відображають лише деякі з інструментів, які можуть бути використані для цього, проте вони є важливими складовими успішної стратегії управління інтелектуальною власністю.

Четвертим аспектом результативного управління є розвиток внутрішньої культури та освіти персоналу підприємства. Навчальні програми та тренінги з питань інтелектуальної власності сприятимуть підвищенню обізнаності співробітників у цій сфері. Розвиток внутрішньої культури та освіти персоналу підприємства є ключовим елементом успішного управління інтелектуальною власністю. Підвищення обізнаності співробітників у цій сфері може бути досягнуте шляхом впровадження навчальних програм та проведення тренінгів з питань інтелектуальної власності. Навчальні програми та тренінги з інтелектуальної власності можуть охоплювати різноманітні аспекти, такі як основи патентного права, процес реєстрації патентів та товарних знаків, визначення і захист авторських прав, а також стратегії використання інтелектуальної власності для досягнення бізнес-цілей. Посилення усвідомлення персоналом важливості інтелектуальної власності може призвести до більш відповідального ставлення до збереження та захисту інноваційних рішень та ідей на підприємстві. Крім того, це також може сприяти створенню атмосфери внутрішньої творчості та інновацій, що сприяє подальшому розвитку та конкурентоспроможності підприємства. Такий підхід до розвитку культури та освіти персоналу підприємства стає важливим елементом стратегії управління інтелектуальною власністю, сприяючи зміцненню позицій компанії на ринку та забезпеченню стійкого розвитку у майбутньому.

Як результат, представлена інтегрована модель управління інтелектуальною власністю на промисловому підприємстві передбачає комплексний підхід до чотирьох вищезазначених аспектів, що сприятиме стійкому розвитку підприємства та підвищенню рівня його конкурентоспроможності на ринку. Комплексний підхід до управління інтелектуальною власністю дозволяє підприємству максимізувати вигоди від своїх інновацій, забезпечуючи їхнє правове захист та ефективне використання на ринку. Стратегічне партнерство та ліцензування допомагають розширити обсяги діяльності підприємства та залучити додаткові ресурси для реалізації інноваційних проєктів. Розвиток внутрішньої культури та освіти персоналу сприяє формуванню сприятливого середовища для творчості та інновацій, що є ключовим для успішного впровадження інтелектуальних рішень. Ця інтегрована модель управління інтелектуальною власністю дозволяє підприємству забезпечити баланс між захистом своїх інновацій та їхнім ефективним використанням на ринку. Вона допомагає забезпечити стійкий розвиток підприємства та підвищення його конкурентоспроможності в умовах постійних змін і викликів економічного середовища.

Висновки. У підсумку, чинники, що впливають на зміну властивостей об'єктів інтелектуальної власності, становлять складну мережу факторів, які взаємодіють між собою та визначають динаміку змін у сфері інтелектуальної власності

в сучасному управлінні промисловими підприємствами, які проявляються у технологічному, економічному, законодавчому та соціокультурному аспектах. Впровадження інноваційних підходів до управління інтелектуальною власністю, захист прав інтелектуальної власності, стратегічне партнерство, розвиток внутрішньої культури та освіти персоналу є ключовими чинниками успішного функціонування промислових підприємств в сучасних трендах.

У кінцевому підсумку, ефективне управління інтелектуальною власністю на промисловому підприємстві допомагає не лише забезпечити його конкурентоспроможність у сучасному економічному середовищі, але й зробити його більш стійким до викликів і змін на ринку. Це важливий аспект стратегічного управління, який потребує постійного вдосконалення та уваги з боку керівництва підприємства.

Список літератури

1. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр#Text>
2. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-XII : станом на 1 січ. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text>
3. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій : Закон України від 14.09.2006 р. № 143-V : станом на 16 жовт. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-16#Text>
4. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII : станом на 4 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>
5. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : Закон України від 15.12.1993 р. № 3687-XII : станом на 31 груд. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text>
6. Про охорону прав на промислові зразки : Закон України від 15.12.1993 р. № 3688-XII : станом на 31 груд. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12#Text>
7. Lu Yan, Yan Zhang, Laurence T. Yang, Huansheng Ning The Internet of Things: From RFID to the Next-Generation Pervasive Networked. eBook, ISBN 9780429133152. 336 с. URL: <https://doi.org/10.1201/9781420052824>
8. Брижко В. М., Пилипчук В. Г. (2020). Приватність, конфіденційність та безпека персональних даних. *Інформація і право*. № 1 (32). С. 33-46. DOI: [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2020.1\(32\).200304](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2020.1(32).200304)
9. Качула, С., Халатур, С., Цикал, М., & Ковальчук, О. (2023). Blockchain technology in innovative development. *Modern Engineering and Innovative Technologies*. № 4(25-04), 83-87. <https://doi.org/10.30890/2567-5273.2023-25-04-081>
10. Маслак О. І., Гришко Н. Є., Глазунова О. О., Гришко Б. В. (2020). Промислові інновації: механізм управління з урахуванням стадій їх життєвого циклу. *Вісник НТУ «ХП»*. Економічні науки. № 5. С.68-71. DOI: 10.20998/2519-4461.2020.5.68
11. Прилипко Д. (2021). Штучний інтелектта авторське право. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. № 2 (2021). С. 15-22. DOI: <https://doi.org/10.33731/22021.236526>
12. Прохорова В.В., Бабічев А.В., Янчак Ю.О. (2023). Цифровізація управління на макрорівні. *Управління розвитком економічного середовища в умовах глобальних трансформацій*: кол. мон. за заг. ред. д.е.н., проф. Прохорової В. В. – Х.: Видавництво Іванченка І.С. С. 387-394.
13. Прохорова В.В., Чобіток І.О. (2023). Актуальність процесу інформаційно-економічної взаємодії в розвитку сучасних промислових підприємств. *Управління розвитком економічного середовища в умовах глобальних трансформацій*: кол. мон. за заг. ред. д.е.н., проф. Прохорової В. В. – Х.: Видавництво Іванченка І.С. С. 379-387.
14. Чемчикаленко Р. А., Шелест О. Л. (2023). Перспективи використання штучного інтелекту в бізнес-аналітиці. *Управління розвитком економічного середовища в умовах*

- глобальних трансформацій: кол. мон. за заг. ред. д.е.н., проф. Прохорова В. В. – X.: Видавництво Іванченка І.С. С. 394-409.
- Kuzior, A.; Arefiev, S., Poberezhna, Z. (2023). Informatization of innovative technologies for ensuring macroeconomic trends in the conditions of a circular economy. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 9 (1), 10-20.
 - Kuzior A, Arefieva O, Kovalchuk A, Brozek P, Tytykalo V. (2022). Strategic Guidelines for the Intellectualization of Human Capital in the Context of Innovative Transformation. *Sustainability*. 14(19):11937. DOI: <https://doi.org/10.3390/su141911937>. URL : <https://www.mdpi.com/2071-1050/14/19/11937>
 - Popelo O., Arefiev S., Rogulska O., Rudnitska K., Derevianko D. (2022). Higher education as a determinant of sustainable development. *Revista de la Universidad del Zulia*. № 38. 13. P. 734-746.
 - Kachula, S., Khalatur, S., Tsykal, M., & Kovalchuk, O. (2023). Blockchain technology in innovative development. *Modern Engineering and Innovative Technologies*. № 4(25-04), 83–87. <https://doi.org/10.30890/2567-5273.2023-25-04-081>
 - Maslak O. I., Hryshko N. Ye., Hlazunova O. O., Hryshko B. V. (2020). Promyslovi innovatsii: mekhanizm upravlinnia z urakhuvanniam stadii yikh zhyttievoho tsyклу. *Visnyk NTU «KhPI»*. *Ekonomichni nauky*. № 5. S.68-71. DOI: 10.20998/2519-4461.2020.5.68
 - Prylypko D. (2021). Shtuchnyi intelektta avtorske pravo. *Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti*. № 2 (2021). S. 15-22. DOI: <https://doi.org/10.33731/22021.236526>
 - Prokhorova V.V., Babichev A.V., Yanchak Yu.O. (2023). Tsyfrovizatsiia upravlinnia na makrorivni. *Upravlinnia rozvytkom ekonomichnoho seredovyscha v umovakh hlobalnykh transformatsii: kol. mon. za zah. red. d.e.n., prof. Prokhorovoi V. V. – Kh.: Vydavnytstvo Ivanchenka I.S. S. 387-394.*
 - Prokhorova V.V., Chobitok I.O. (2023). Aktualnist protsesu informatsiino-ekonomichnoi vzaiemodii v rozvytku suchasnykh promyslovykh pidpriemstv. *Upravlinnia rozvytkom ekonomichnoho seredovyscha v umovakh hlobalnykh transformatsii: kol. mon. za zah. red. d.e.n., prof. Prokhorovoi V. V. – Kh.: Vydavnytstvo Ivanchenka I.S. S. 379-387.*
 - Chemchukalenko R. A., Shelest O. L. (2023). Perspektyvy vykorystannia shtuchnoho intelektu v biznes-analitsi. *Upravlinnia rozvytkom ekonomichnoho seredovyscha v umovakh hlobalnykh transformatsii: kol. mon. za zah. red. d.e.n., prof. Prokhorovoi V. V. – Kh.: Vydavnytstvo Ivanchenka I.S. S. 394-409.*
 - Kuzior, A.; Arefiev, S., Poberezhna, Z. (2023). Informatization of innovative technologies for ensuring macroeconomic trends in the conditions of a circular economy. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 9 (1), 10-20.
 - Kuzior A, Arefieva O, Kovalchuk A, Brozek P, Tytykalo V. (2022). Strategic Guidelines for the Intellectualization of Human Capital in the Context of Innovative Transformation. *Sustainability*. 14(19):11937. DOI: <https://doi.org/10.3390/su141911937>. URL : <https://www.mdpi.com/2071-1050/14/19/11937>
 - Popelo O., Arefiev S., Rogulska O., Rudnitska K., Derevianko D. (2022). Higher education as a determinant of sustainable development. *Revista de la Universidad del Zulia*. № 38. 13. R. 734-746.

References (transliterated)

- Konstytutsiia Ukrainy : vid 28.06.1996 r. № 254k/96-VR : stanom na 1 sich. 2020 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr#Text>
- Pro avtorske pravo i sumizhni prava : Zakon Ukrainy vid 23.12.1993 r. № 3792-XII : stanom na 1 sich. 2023 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text>
- Pro derzhavne rehuliuвання diialnosti u sferi transferu tekhnologii : Zakon Ukrainy vid 14.09.2006 r. № 143-V : stanom na 16 zhovt. 2020 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-16#Text>
- Pro naukovu i naukovo-tekhnichnu diialnist : Zakon Ukrainy vid 26.11.2015 r. № 848-VIII : stanom na 4 sich. 2024 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>
- Pro okhoronu prav na vynakhody i korysni modeli : Zakon Ukrainy vid 15.12.1993 r. № 3687-XII : stanom na 31 hrud. 2023 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text>
- Pro okhoronu prav na promyslovi zrazky : Zakon Ukrainy vid 15.12.1993 r. № 3688-XII : stanom na 31 hrud. 2023 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12#Text>
- Lu Yan, Yan Zhang, Laurence T. Yang, Huansheng Ning The Internet of Things: From RFID to the Next-Generation Pervasive Networked. eBook, ISBN 9780429133152. 336 s. URL: <https://doi.org/10.1201/9781420052824>
- Bryzhko V. M., Pylypchuk V. H. (2020). Pryvatnist, konfidentsiinst ta bezpeka personalnykh danykh. *Informatsiia i pravo*. № 1 (32).S. 33-46. DOI: [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2020.1\(32\).200304](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2020.1(32).200304)

Надійшла (received) 13.10.2023

Відомості про авторів / About the Authors

Ареф'єв Сергій Олександрович (Arefiev Serhii) – доктор економічних наук, професор кафедри технологій управління, Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна, Hochschule Rhein Main, Germany; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2184-458X>

Ареф'єва Олена Володимирівна (Arefieva Olena) – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки повітряного транспорту, Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5157-9970>; e-mail: olena.arefieva@npp.nau.edu.ua

Андрієнко Марія Михайлівна (Andriienko Mariia) – доктор економічних наук, професор кафедри технологій управління, Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4148-4737>; e-mail: mariia.andriienko@npp.nau.edu.ua